

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 368.54

*Y. V. Aleskerova, Ph.D., Senior staff scientist, Doctoral candidate
NSC "Institute of agrarian economy"*

A ROLE OF THE AGRARIAN INSURANCE POOL IS IN DEVELOPMENT OF STATE INSURANCE

Abstract. An agricultural production is one of the most risky types of entrepreneurial activity. For Ukraine this process as yet is formed contradictory, with the searches of own way. Thus methods that was reached in an inheritance from plan economy interlaced mutually, so modern market models. The process of forming of insurance market, but anniented in insurance business government monopoly comes true. In Ukraine the mechanisms of state indemnification are not "worked out at insurance of agricultural produce. International practice proves that successful are only those systems of subsidizing agriinsurance, in that his participants are the state and insurers, – constantly coordinate the actions. It is important in today's terms to investigate activity of association of insurers the "Agrarian insurance pool" in Ukraine, to offer directions after that the system of agrarian insurance must develop.

Keywords: agriinsurance, agrarian insurance pool, agricultural insurance, fund of insurance companies.

**Ю.В. Алескерова, к.е.н., старший науковий співробітник, докторант
ННЦ «Інститут аграрної економіки»**

РОЛЬ АСП У РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО СТРАХУВАННЯ

Сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності. Важливо в сьогоднішніх умовах дослідити діяльність об'єднання страховиків «Аграрний страховий пул» в Україні, запропонувати напрями, за якими система аграрного страхування має розвиватися.

Ключові слова: агрострахування, аграрний страховий пул, сільськогосподарське страхування, Ліга страхових компаній.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У розвинених країнах світу агрострахування набуло поширення і стимулює розвиток агропромислового комплексу. Для України цей процес поки що формується суперечливо, з пошуками власного шляху. При цьому взаємно переплелися методи, що дісталися у спадок від планової економіки, так і сучасні ринкові моделі.

Здійснюється процес формування страхового ринку, натомість скасованої у страховій справі державної монополії. Саме тому «розвиток страхування, як частини фінансового ринку, вимагає чіткості, як у визначенні самого явища, так і його категорій, а також, наявності прозорої правової основи по всіх фазах страхового процесу» [15].

За результатами 2013 року ринок агрострахування України склав 16,5 млн. доларів США. Прогнози на 2014 рік суперечливі: вони «показують тенденцію до скорочення обсягу зібраних премій до 20%, що пов'язано з політичною кризою в країні і відсутністю субсидованого агрострахування на Україні», і що «сумарна оцінка потенціалу ринку агрострахування в 2014 р, включаючи держпрограми і добровільне страхування — більше 200 млн. грн. При впровадженні обіцяного субсидування страхування з державною підтримкою, збори премій в майбутньому році можуть перевищити 300 млн. грн.» [1].

За дослідженнями міжнародної компанії «Агроиншуранс Интернешнл» (ООО), створеної у 2012 р. на базі інтернет-проекту www.agriinsurance.com [1], який надає аналітичні дані у сфері страхування з 2006 р., відсутність на Україні консолідованих даних про поточні погодні умови, ризикові події, що впливають на стан посівів суттєво ускладнюють прогнозування ринку агропромисловості.

З метою забезпечення виконання зобов'язань страхових компаній перед страхувальниками під час страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, у 2012 році було створено Об'єднання страховиків «Аграрний страховий пул», члени якого діють на умовах співстрахування, що підвищує гарантії виконання зобов'язань страховими компаніями перед сільгоспвиробниками в разі отримання останніми збитків. Саме це об'єднання розпочало з 2012 року страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою за стандартними страховими продуктами [1; 16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам агрострахування на різних етапах його функціонування та формуванню моделей страхової політики присвячені праці вітчизняних учених: В. Андрійчука, К. Базилевич, В. Вітлінський, К. Воблий, Н. Внукова, В. Грушко, Л. Худолій, А.В. Чупіс, О.І. Ястремський, О. Гаманкової, А. Головка, О. Гудзь, О. Дзюблюка, Т. Коваленко [5], С. Навроцького [10], М. Ямпольського та ін. Серед закордонних учених наукову важливі праці М. Аршби [2], А. Бранда, Л. Грасса, Дж. Калана, А. Нікітіна [11], В. Таргонського, Т. Шуміліної [19], В. Щербакова [20] та ін.

За даними російських дослідників І.А. Соколової та Т.В. Шуміліної, у зв'язку зі вступом до СОТ, країни повинні внести корективи в свою аграрну політику і відмовитися від практики прямого субсидування та розширити сферу комерційного страхування. На Україні цього поки що не спостерігається. Наприклад, після вступу до СОТ, подібні зміни відбулися в Канаді, Китай за 2007-2011 рр. реформував систему агрострахування і вийшов на друге місце в світі після США за обсягом цього виду страхування (за п'ять років було виплачено страхове відшкодування обсягом понад 40 млрд юанів, охопивши понад 70 млн селянських дворів) і випередивши Японію [15; 19].

В Україні «не розроблено механізми державної компенсації при страхуванні сільськогосподарської продукції, передбачені Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» [21].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Важливо в сьогоденних умовах дослідити роль аграрного страхового пулу у розвитку державного страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Наприкінці минулого року розпочало свою діяльність об'єднання страховиків «Аграрний страховий пул». Його формування проходило непросто. Як наслідок, торік Пул встиг попрацювати лише... 3 дні. За цей час в рамках субсидованого агрострахування він спромігся застрахувати тільки 3,5 тис. гектара. Страхові платежі склали 173,6 тис., а субсидії – 86,8 тис. гривень.

У період осінь 2013 р. – весна 2014 р. страхові компанії – члени Аграрного страхового Пулу застрахували врожай зернових культур за програмою форвардних закупівель Аграрного Фонду України. Всього було укладено 684 договори страхування, сума відповідальності страховиків склала 1,7 мільярди гривень, при цьому сума зібраних страхових премій склала більше 55 мільйонів гривень. Урожай сільськогосподарських культур був застрахований на загальній площі понад 361 тисяч гектарів.

Незважаючи на досить сприятливі погодні страхові компанії – члени Аграрного Страхового Пулу отримали 29 заяви про настання ризикових подій. Ризикові події фіксувалися переважно в південних регіонах України (Херсонська, Миколаївська, Дніпропетровська, Запорізька та Вінницька області).

Основними причинами пошкодження посівів та недобору врожаю стали стрімке зниження температури в січні місяці, відсутності снігового покриву, з одночасними опадами у вигляді дощу, утворення притертої льодової кірки, частина рослин вимерзла, в інших – пошкоджена коренева система. Рослини не змогли утворити вторинну кореневу систему і почалось їх випадіння (загибель). Ризик – вимерзання.

Після проведення оглядів постраждалих посівів, страхові компанії виплатили відшкодування по 2 ризиковим подіям. Сума виплаченого відшкодування за договорами страхування склала 272 тисяч гривень.

В весняно-літній період було зафіксовано, пошкодження посівів зливою, градом,

підтоплення посівів внаслідок сильних злив. Станом на 09.10.2014 року страхові компанії – члени Аграрного страхового пулу виплатили відшкодування ще по 2 ризиковим подіям. Сума виплаченого відшкодування за договорами страхування склала 1 мільйон гривень.

Створення Пулу передбачено Законом України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», який торік набрав чинності. Згідно з ним, програма страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою впроваджується єдиним об'єднанням страховиків – Пулом.

Головним завданням Пулу є координація діяльності страхових компаній та сприяння наданню сільгоспвиробникам якісних страхових послуг. До його функцій входить впровадження нових стандартних страхових продуктів, організація якісних програм перестрахування.

Подібні страхові пули існують у кількох країнах. У більшості з них вони створювалися за дорученням уряду. Зокрема, це стосується іспанського «Агросегуро», турецького ТАРСІМ, російського Національного Союзу Агростраховиків.

Міжнародна практика доводить, що успішними бувають лише ті системи субсидованого агрострахування, в яких його учасники – держава та страховики – постійно координують свої дії. Проте досягнути цього можна лише завдяки створенню спеціалізованої структури, яка постійно займається агрострахуванням. Її функції може виконувати або державна установа, або Аграрний страховий пул. Україна обрала варіант Пулу. Це дозволить приватним страховим компаніям взяти активну участь у розвитку системи аграрного страхування та стати рівноправним партнером уряду.

У більшості країн з розвинутим агрострахуванням роль держави залишається суттєвою. Здебільшого вона не обмежується тільки наданням субсидій для здешевлення премій аграріям. Особливої ваги набувають розробка та впровадження стандартних страхових продуктів, розробка та прийняття на законодавчому рівні документів, які прискорюють запуск програми аграрного страхування, допомагають підвищити якість страхових послуг.

У такому дусі працюємо і ми. Достатньо сказати, що спільно з Міністерством аграрної політики та продовольства, Нацкомфінпослуг наш Пул розробляє низку важливих документів. Нещодавно Нацкомфінпослуг для громадського обговорення підготував пакет документів, які стосуються страхування посівів озимих зернових культур на весняно-літній період. Сподіваємося, що до кінця лютого вони будуть затверджені. Відтак, страхові компанії, які входять до складу Пулу, зможуть розпочати активну підготовку до сезону страхування.

Вже узгоджено питання щодо проведення для сільгоспвиробників низки освітніх заходів. Вони проводитимуться спільно з Проектом Міжнародної фінансової корпорації (IFC, Група Світового банку) «Розвиток агрострахування в Україні». Міністерство аграрної політики та продовольства у цій справі надає організаційну підтримку. Подібні заходи плануємо провести і для співробітників обласних сільгоспуправлінь.

Пул здійснює свою діяльність у повній відповідності до Закону України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою», чинного законодавства та свого Статуту.

Зараз триває робота по підготовці технічних документів, які допоможуть стандартизувати роботу страховиків та надавати страхові послуги однакової якості. І це при тому, що нові страхові продукти будуть пропонуватися чотирма страховими компаніями.

Ці документи запроваджують стандартні вимоги до проведення оглядів посівів, оцінювання врожайності при врегулюванні збитків, оцінювання ризиків при прийнятті посівів на страхування. Ми навіть впроваджуємо рекомендації щодо фотографування посівів.

Для забезпечення якості загального страхового портфелю Пул планує створити службу андеррайтингу. Вже підготовлено проект регламенту з перестрахування. У відповідності до нього, певну частину своїх ризиків страховики будуть передавати Пулу на перестрахування. Визначений перестраховик від імені представників Пулу буде перестраховувати такі ризики на міжнародних ринках перестрахування.

Нині до складу Пулу входить 4 страхові компанії – «Брокбізнес», «Страхові гарантії», «Українська аграрно-страхова компанія» і «Домінанта».

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отож з вищевикладеного матеріалу можна зробити такі висновки:

- недосконалість законодавства, що регулює діяльність із страхування сільськогосподарської продукції,
- недостатня кількість стандартних страхових продуктів для страхування різних видів сільськогосподарської продукції,
- розширення кількості членів Пулу та інші.

Тому пропонуємо:

- затвердження Дорожньої карти реформування добровільного страхування сільськогосподарської продукції на 2014-2015 р.р. з урахуванням зауважень та рекомендувати до затвердження Президію Ліги страхових організацій України;
- доручення Лізі страхових організацій України погодити та подання до Міністерства аграрної політики та продовольства України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання сфери фінансових послуг, погоджену Дорожню карту реформування добровільного страхування сільськогосподарської продукції на 2014-2015 р.р. ;
- надати пропозиції по проведенню засідання Комітету Ліги страхових організацій України з питань страхування ризиків в аграрному секторі для опрацювання Дорожньої карти реформування добровільного страхування сільськогосподарської продукції на 2014-2015 р.р. із залученням представників Пулу, Мінагрополітики та Нацкомфінпослуг.

Список використаних джерел

1. Агрострахование в Украине : Анализ работы в 2013 г. и перспективы развития на 2014 г. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.agroinsurance.com/ru/agribusiness_insurance/?pid=24596 (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
2. Аршба М.В. Воспроизводственная действенность системы агрострахования с государственной поддержкой [Текст] / М.В. Аршба // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия экономика. — 2013. — №4. — С.36—42.
3. Воспроизводственно-хозяйственные ориентиры страхования сельхозпроизводителей на основе анализа зарубежных моделей // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://cyberleninka.ru/article/n/vosproizvodstvenno-hozyaystvennye-orientiry-strahovaniya-selhzotovaroproizvoditeley-na-osnove-analiza-zarubezhnyh-modeley> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
4. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [Текст] : офіц. текст : за станом на 09.02.2012 р. / Верховна Рада України ; Закон від 09.02.2012 № 4391-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2012. — № 41. — ст. 491. — Відомості доступні також з мережі Інтернет : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4391-17> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
5. Коваленко, Т. Агрострахування з держпідтримкою [Електронний ресурс] / Т.Коваленко. — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2011-05-11-22-05-40/1450-2013-03-14-08-44-29.html> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
6. Концепция совершенствования сельскохозяйственного страхования, осуществляемого с государственной поддержкой, на период до 2020 года [Электронный ресурс] : проект. — М. : Минсельхоз России, ФГУ «Федеральное агентство по государственной поддержке страхования в сфере агропромышленного производства». — Режим доступу : <http://www.fagps.ru/conception/> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
7. Кривошлик, Т.Д. Державна підтримка страхування сільськогосподарської продукції в Україні [Текст] / Т. Д. Кривошлик // Економіка: теорія та практика. — 2014. — № 1. — С. 57—61.
8. Ломейко, О.О. Особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною

- підтримкою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agroscope.com.ua/ua/article/85.html> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
9. Мерзляк, А.В. Державна підтримка розвитку сільськогосподарського страхування в Україні [Електронний ресурс] / Н.І.Павелко, А.В.Мерзляк. — Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?... (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  10. Навроцький, С.А. Система сільськогосподарського стархування: тенденції та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / С.А.Навроцький. — Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.. (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  11. Никитин, А.В. Государственная поддержка страхования сельскохозяйственных рисков : теория, методология и практика. — М., 2008. — 349 с.
  12. Панченко, О.І. Державна підтримка страхування ризиків сільськогосподарських підприємств як основа забезпечення їх стабільного розвитку [Електронний ресурс] / О.І.Панченко, Г.А.Рогова. — Режим доступу : <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&j=3&id=38>.
  13. Про деякі питання здійснення страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [Текст] : офіц. текст : за станом на 30.10.2012 р. / Нацкомфінпослуг ; Розпорядження, Умови, Тариф [...] від 30.10.2012 № 1968. — Відомості доступні з мережі Інтернет : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1970-12> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  14. Руканова, А.И. К вопросам государственной поддержки страхования урожая сельскохозяйственных культур [Текст] / А.И.Руканова, И.М.Бакирова // Молодые ученые о современном финансовом рынке РФ : Международная заочная научно-практическая конференция студентов, аспирантов и молодых ученых (28 апреля 2011 г., Пермь).
  15. Соколова, И. А. Агрострахование в условиях ВТО [Електронний ресурс] / И.А.Соколова. — Режим доступу : www.kgau.ru/new/all/konferenc/konferenc/2012/e18.doc (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  16. Створення системи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/4958 (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  17. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257 (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  18. Сільгоспвиробники зацікавлені у співпраці з Аграрним страховим пулом [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/4399> (дата звернення 15.10.14). — Назва з екрана.
  19. Шумилина, Т.В. Оптимизация системы государственной поддержки сельскохозяйственного страхования с учетом требований Всемирной торговой организации [Текст] / Т.В. Шумилина, К.А. Жичкин // Изв. Оренбур. гос. аграрн. ун-та. — Оренбург, 2012. — №1(33). — С. 180-182.

Сельскохозяйственное производство является одним из наиболее рискованных видов предпринимательской деятельности. Важно в современных условиях исследовать деятельность объединения страховщиков "Аграрный страховой пул" в Украине, предложить направлениями, за которыми система аграрного страхования должна развиваться.

Ключевые слова: *агрострахование, аграрный страховой пул, сельскохозяйственное страхование, Лига страховых компаний.*